

ASPECTE MAI PUȚIN CUNOSCUTE ALE UNITĂȚII CULTURALE ROMÂNEȘTI, ÎN PERIOADA 1859—1877

N. ADĂNILOAIE

Unirea Principatelor, întărind încrederea poporului nostru în forțele și în viitorul său, a dat naștere la o efervescență națională în toate domeniile de activitate și a impulsionat totodată aspirațiile tuturor românilor spre independență și unitate statală. Dacă domeniul politic nu oferea condiții pentru propagarea fructuoasă a aspirațiilor naționale, în schimb, în sfera culturii relațiile dintre românii de pe ambele versante ale Carpaților s-au intensificat continuu, ducând la o unitate culturală care va prefața și pregăti, în perspectiva vremii, viitoarea unitate politică. Mai ales după proclamarea oficială în 1862 a numelui de România, pentru statul nostru, cărturarii și luptătorii patrioți nu s-au mai îndoit de posibilitatea unirii politice sub aceeași flamură a tuturor românilor și în această direcție își vor orienta activitatea națională în viitor.

Cele mai eficace mijloace de propagare a cauzei unității naționale românești au fost: învățământul, presa și mai ales asociațiile literar-științifice -- înființate în acei ani — și la care au colaborat cărturarii și oamenii politici progresiști din toate provinciile istorice locuite de români. În ordine cronologică, prima asociație a luat ființă la Iași, la începutul lui septembrie 1860 și s-a intitulat *Societatea literară, științifică și artistică „Ateneul Român“*, care se va muta apoi la București. În aceeași lună s-a înființat, la Sighet, *Asociația pentru cultura poporului român din Maramureș*. Peste un an s-a întemeiat la Sibiu *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român* (Astra); în aprilie 1863 a luat ființă *Asociațiunea națională din Arad pentru cultura și conversarea poporului român* și, doi ani mai târziu, *Societatea pentru literatura și cultura română în Bucovina*. Deși aveau să viețuiască sub regimuri politice diferite, programele, formele de organizare și de manifestare și scopurile urmărite erau asemănătoare, toate luptând „pentru cultura națională cu puteri unite“ și toate concurând la afirmarea și apărarea unității naționale românești.

Adunările anuale, mai ales ale Astreii — la care participau reprezentanți din țara liberă și din provinciile subjugate — constituiau un fel de parlament al culturii românești care, oricum, pregătea calea spre un parlament politic. Ț este semnificativă, în acest sens, urarea lui Timotei Cipariu, vicepreședintele Astreii, la adunarea ținută la Brașov în 1862: „Dea cerul ca precum toți sintem de un singe... tot numai una să fim, o națiune, o limbă, o literatură. Și dacă pe acel cîmp, al stăpînirilor politice, românul e tăiat în bucăți și purcede pe căi diferite, uneori cu totul contrarii, dar cel puțin în literatură, în pașii către cultură, numai un corp și numai un suflet să fie. Atunci orice despărțiri politice, sociale și religioase ne vor tăia de laolaltă, dar spiritul națiunii și geniul român

va întinde aripile sale peste toți fiii lui Traian și-i va ține legați întru legăturile păcii, frăției și unității naționale“¹

Fiecare dintre aceste societăți culturale avea membri activi ori de onoare și din celelalte provincii românești. Așa, de pildă, Astra — condusă de A. Șaguna, T. Cipariu și G. Barițiu — a ales ca membri de onoare pe Ioan Maiorescu, Al. Papiu-Ilarian, Simion Bărnuțiu, Aron Pumnul, M. Kogălniceanu, C. A. Rosetti, Al. Odobescu, Petrache Poenaru, C. Hurmuzaki, G. Sion ș.a. Iar Societatea din Cernăuți — condusă de bucovinenii Al. Hurmuzaki, Gh. Hurmuzaki și I. Sbiera — proclamă ca membri de onoare pe transilvănenii G. Barițiu, A. Șaguna, T. Cipariu, pe bănățenii Andrei Mocioni și Vincențiu Babeș, dar și pe moldovenii și muntenii V. Alecsandri, D. Bolintineanu, C. Hurmuzaki ș.a.

Dintre toate asociațiile culturale, aceea care se va impune, atât prin componența cit și prin activitatea ei, ca cea mai înaltă expresie a unității naționale și a vieții culturale a tuturor românilor avea să fie însă *Societatea academică română*. Inițiată în martie 1866 de C.A. Rosetti, ministrul Instrucțiunii publice și al Cultelor, pentru a da țării „gramatica și glosarul limbii“, și această societate literară avea să cuprindă membri din toate provinciile locuite de români. Astfel, la propunerea lui Rosetti, Locotenența domnească a numit pe următorii membri: G. Barițiu, T. Cipariu și Gavril Munteanu din Transilvania, Vincențiu Babeș și Andrei Mocioni din Banat, Iosif Hodoși și Al. Roman din Maramureș, Al. Hurmuzaki și I. Sbiera din Bucovina, Al. Hasdeu și C. Stamate din Basarabia². Membri munteni și moldoveni ai Societății academice au fost numiți peste câteva luni deoarece inaugurarea lucrărilor va fi amânată cu un an. Aceștia erau: V. Alecsandri, C. Negruzzi, V. A. Urechia, I. Heliade Rădulescu, A. Treboniu Laurian, Titu Maiorescu, I. C. Massim și C. A. Rosetti. Ultimele demisionând în 1868 vor mai fi aleși: M. Kogălniceanu, G. Sion și Al. Papiu Ilarian.

După cum se știe, venind la inaugurarea lucrărilor Societății, membrii transilvăneni și maramureșeni au fost primiți, începînd de la Ploiești, cu flori, manifestații entuziaste și discursuri oficiale, cîntîndu-se de către fanfară și marșul *Deșteaptă-te române*. Seara, în piața Teatrului național, a avut loc o nouă manifestație la care din partea oaspeților a răspuns Al. Roman care a precizat, în încheierea discursului său, că deși românii sînt „răsfirați în șapte țări“ ei constituie o unitate „prin limba și suferințele îndurate“ iar din „unitatea limbii literare“ va trebui „să rezulte unitatea noastră națională“³. În această atmosferă de bucurie și speranță națională s-a deschis, la 1 august 1867, prima sesiune a Societății literare române, care de aici înainte — la propunerea lui G. Barițiu — se va numi *Societatea academică română*, iar inaugurarea ei va întări încrederea în viitorul culturii naționale, în unitatea spirituală și politică a românilor. Nu fără teme guvernării habsburgi considerau Societatea academică română drept un „parlament daco-român“⁴.

¹ Vasile Netea, *Spre unitatea statală a poporului român*, Edit. științifică și enciclopedică, București, 1979, p. 71—75.

² Arh. St. Buc., fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice (citată în continuare: fond M.C.I.P.), dosar 740/1865, f. 5.

³ V. A. Urechia, *Actele și serbarea națională a inaugurării Societății pentru gramatică și glosarul limbii române*, București, p. 47—48.

⁴ Vezi Ștefan Pascu, *Marea Adunare Națională de la Alba Iulia*, Cluj, 1968, p. 130—131.

Deschiderea lucrărilor Societății s-a făcut printr-un discurs rostit, în numele guvernului, de ministrul Ștefan Golescu. Tot la inaugurare a ținut o cuvântare impresionantă și însuflețitoare T. Cipariu, care a arătat că ziua de 1 august va prefăța „o epocă nouă în viața culturii naționale române, o epocă ilustră... pentru întreaga românie... Simțul național — a continuat cărturarul blăjan — s-a deșteptat în toată româniea. Națiunea română a venit la cunoștința pozițiunii care i se cuvine între națiunile Europei, ea va face toți pașii cuveniți pentru a ocupa această pozițiune cu demnitate... Până aici patria română, limba și naționalitatea ne-au fost călcate... Am început a ne elibera patria — accentua T. Cipariu — am început a ne elibera limba. Am început... dară nu am terminat, rămîne să continuăm și să terminăm. Bărbații de stat ai românilor vor îngriji pentru eliberarea perfectă a patriei române. Sint de convingere că ei își vor împlini cu exactitate înalta misiune și patria română în urmă va deveni liberă“⁵.

E de menționat că transilvănenii și bucovinenii au lucrat, în această primă sesiune, și la definitivarea statutelor Societății academice, iar unii au fost aleși și în organele de conducere. Astfel T. Cipariu a fost ales vicepreședinte iar A. T. Laurian, secretar general; președinte fiind ales I. H. Rădulescu. Tot în cadrul sesiunii (care se va încheia la 16 septembrie) s-a stabilit programul de activitate și s-a discutat și despre acordarea unor burse studenților din Transilvania, Banat, și Bucovina din sumele puse la dispoziție de prefecturile județelor Covurlui și Brăila⁶. Prin strădania membrilor și prin întreaga ei activitate, Societatea academică a constituit un cheag unificator puternic al românilor, nu numai cultural și științific ci și politic și național, contribuind efectiv la menținerea flacărei, mereu arzînde, a conștiinței unității naționale.

O altă societate din București care a contribuit din plin la promovarea conștiinței unității naționale a românilor de pretutindeni a fost Societatea *Transilvania*, înființată în vara lui 1867 și condusă timp de mai mulți ani de către Al. Papiu Ilarian. În statut se arată că scopul Societății *Transilvania* este „strîngerea legămintelor de frăție între junimea studiosă din toate părțile României, venind în ajutorul studenților români din Transilvania și părțile ei“. Se preciza în art. 3 că: „numai studenții de la Academie și Universități, lipsiți de mijloace, se vor bucura de ajutorul Societății“; iar în art. 4 se menționa că dorința este ca cei ce vor beneficia de ajutorul acestei societăți, după terminarea studiilor, „să continue a servi românismul în partea locului“. Se prevedea că fondurile Societății se vor aduna din cotizații ale membrilor, din conferințe, donații și alte subvenții⁷.

La 25 noiembrie 1867 Al. Papiu Ilarian face un raport către Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice arătînd cum s-a format Societatea *Transilvania* și cere ca ea să fie recunoscută de guvern și de domnitor întocmai ca și „alte societăți“⁸. Guvernul, apreciînd că „citata Societate are una din cele mai frumoase misiuni“, autoriză pe Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice (D. Gusti), să ceară de la domnitorul Carol „atît aprobarea statutelor cît și recunoașterea

⁵ V. A. Urechia, *op. cit.*, p. 30—31.

⁶ Vezi „Analele Societății academice române“, tom. I, 1869, p. 108.

⁷ „Românul“ din 20 iulie 1867.

⁸ Arh. St. Buc., fond. M.C.I.P., dosar 510/1867, f. 2.

Societății⁹. La 8 decembrie domnitorul Carol aprobă proiectul de decret privitor la recunoașterea oficială a Societății *Transilvania*¹⁰.

Începînd din 1868 Societății, pentru a-și îndeplini nobilul ei scop — de ajutorare a studenților de peste Carpați —, i s-au acordat subvenții atît din partea guvernului cît și a unor prefecturi județene. Astfel i s-au acordat subvenții anuale, între 1000—9000 lei, din partea județelor: Argeș, Botoșani, Covurlui, Neamț, Bacău, Dorohoi, Iași, R. Sărat, Putna, Romanai, Dolj, Vâlcea, Teleorman, Prahova, precum și din partea Primăriei Bucureștilor, a Primăriei urbei Galați și a altor orașe¹¹. Președintele Societății *Transilvania*, Al. Papiu-Ilarian, le trimite primarilor și prefectilor scrisori de mulțumire pentru subvențiile primite. De pildă, la 20 decembrie 1870 Al. Papiu-Ilarian scrie prefectului de Dolj că a primit „suma de lei noi una mie, aconto din subvențiunea de lei 3000 acordată Societății *Transilvania* de către Consiliul județean de Dolj pe exercițiul anului curent“ și-l roagă să fie „interpretul recunoștinței noastre“ către cei ce au aprobat această sumă¹².

Societatea *Transilvania* a acordat, în primii ani, burse la 31 de studenți ardeleni și bucovineni care și-au făcut studiile la universitățile din Viena, Berlin, Paris, Bruxelles, Torino ș.a. Începînd din 1877 *Transilvania* își va extinde acțiunea de ajutorare și asupra elevilor și ucenicilor meseriași din principalele orașe ardeleni. Cînd unele ziare maghiare și germane învinuise această societate de irendentism, Papiu Ilarian le replicase prompt: „într-adevăr, voim să eliberăm *Transilvania*, dar nu cu tunul ci cu armele științei, cu armele culturii“¹³.

Guvernul român acorda anual sume importante nu numai Societății *Transilvania*, ci și celorlalte societăți. Din bugetul statului — după cum rezultă din dosarele de arhivă — s-a acordat de pildă, în 1870, subvenții de cîte 1400 lei societăților: *Astra*, *Transilvania* și *Societății literare din Bucovina*¹⁴.

În 1871 guvernul a dat cîte 1192 lei la fiecare societate; în numărul beneficiarilor incluzînd, de data aceasta și două societăți din țara liberă: *Ateneul român* și *Societatea pentru învățătura poporului român*¹⁵. În 1875 se va acorda un ajutor de 600 lei și *Societății România jună* a studenților români din Viena¹⁶. Această societate — precum se știe — organizase în august 1871 impresionanta serbare de la Putna la care participase peste 3000 de oameni din toate provinciile românești și constituise o puternică manifestare de solidaritate și unitate națională.

Un alt aspect edificator al unității culturale românești se observă în domeniul învățămîntului. Numeroase cadre didactice venite din *Transilvania* și stabilite, în decursul anilor, fie în Moldova, fie în Muntenia, au fost folosite în învățămîntul public din Principate. Astfel, o bună parte dintre profesorii universităților din Iași și București, dintre membrii Consiliului permanent al instruc-

⁹ Ibidem, f. 5.

¹⁰ Ibidem, f. 13—14.

¹¹ Ibidem, dosar 517/1868, f. 4; vezi pe larg aceste lucruri, precum și tabelul cu bursele acordate studenților, la V. Curticăpeanu, *Societatea „Transilvania“ din București pentru sprijinirea studenților și elevilor meseriași români din Austro-Ungaria*, în „Studii“, 19, nr. 1/1966, f. 93—113.

¹² Arh. St. Craiova, fond Prefectura jud. Dolj, dosar 198/1870, f. 6.

¹³ Vezi Vasile Netea, *Spre unitatea statală...*, p. 146—149.

¹⁴ Arh. St. Buc., fond M.C.I.P., dosar 343/1870, f. 11, 15, 39.

¹⁵ Ibidem, dosar 1298/1871, f. 6 și 11.

¹⁶ Ibidem, dosar 2970/1875, f. 190.

țunii, cît și unii profesori secundari, revizori școlari, institutori și chiar învățători erau transilvăneni.

Ca un revers al medaliei, este de menționat că în ceea ce privește instruirea tinerilor de peste Carpați, încă de la începutul domniei lui Cuza, guvernul a susținut gimnaziul românesc de la Brașov, cu o subvenție anuală, în primii ani, de 500 de galbeni, apoi de 1000 de galbeni în perspectiva ca gimnaziul să se transforme în liceu¹⁷. De asemenea, guvernul român a acordat, prin intermediul Consiliului permanent al instrucțiunii, numeroase burse și subvenții elevilor ardeleni și bucovineni, lipsiți de mijloace, pentru a-și putea continua studiile în Imperiul habsburgic ori în Apusul Europei¹⁸. Odată cu înființarea Universității din București asemenea tineri au fost sprijiniți, prin burse și alte ajutoare, să studieze și în capitala României¹⁹. Burse, în urma concursului, au primit elevii transilvăneni și la alte școli din țară. La Școala națională de medicină și farmacie din București erau 10 elevi interni transilvăneni²⁰. Pentru alți elevi transilvăneni, directorul școlii, Carol Davila, a intervenit personal la guvern, în toamna aceluiaș an, să li se acorde „un ajutor special” spre a-și putea continua studiile²¹. Nu-i mai puțin adevărat că și la liceul din Brașov studiau cîteva elevi de dincoace de Carpați, cu burse acordate de guvernul român²².

Tot pentru a sprijini instruirea tinerilor de peste Carpați, guvernul român a făcut în 1861, un apel călduros către toți autorii, librării și tipografiile din Principate să doneze cărți școlilor române din : Suceava, Cernăuți, Brașov, Blaj, Sibiu, Beiuș, Arad, Timișoara și Oradea. Răspunzînd apelului, unii librari au dăruit acestor școli peste 200 de volume²³.

Și în perioada de după 1866 guvernul de la București a continuat politica de ajutorare atît a unor școli din districtele Brașov și Făgăraș cît și a numeroși studenți, lipsiți de mijloace, din Transilvania, Banat și Bucovina, spre a-și putea face studiile la universitățile din Centrul ori Apusul Europei. Astfel, începînd din 1869 guvernul român a acordat o subvenție anuală stabilă, de 36.400 lei pentru liceul și biserica Sf. Nicolae din Brașov și de 23.500 lei pentru „școlile reale și comunale” din acest district²⁴. Această sumă, fiind fixată pe baza votului Camerii din 6 iunie 1868, se menține aceeași și pentru anii următori.

De asemenea, în septembrie 1868, în urma unei scrisori adresată Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice de către I. G. Códru Drăgușianu, „vicecăpitanul Țării Făgărașului”, prin care se cere sprijin pentru construirea Școlii normale din orașul Făgăraș, instituție „menită a ușura trista soartă a fraților împilați din acel loc, clasic al românismului, și patrie natală a nemuritorului

¹⁷ Ibidem, dosar 1408/1863, f. 1—2; dosar 825/1866, f. 8.

¹⁸ Ibidem, dosar 700/c 1861, f. 1—38; dosar 963/1863, f. 1—4; dosar 767/1865, f. 378; dosar 541/1866, f. 363 și 385.

¹⁹ Ibidem, dosar 522/1864, f. 286; dosar 528/1864, f. 317, 458.

²⁰ Ibidem, dosar 528/1864, f. 64—65.

²¹ Ibidem, f. 317.

²² Ibidem, dosar 531/1868, f. 364.

²³ V. A. Urechia, *Istoria școalelor, de la 1800—1864*, vol. III, București 1894, p. 264.

²⁴ Arh. St. Buc., fond. M.C.I.P., dosar 533/1870, f. 78—80.

Lazăr“, i se acordă suma de 2000 lei²⁵. Pentru construirea acestei școli, care se va numi „Radu Negru“, au contribuit și funcționarii Ministerului de Finanțe.

E de menționat că, prin intermediul fostei prefecturi a județului Ialomița, guvernul plătea, regulat, și salariul institutorului C. Petrescu care deschisese o școală românească în Siliștra, frecventată, în 1870, de 113 elevi din oraș și împrejurimi²⁶. Salariul trimestrial al institutorului Petrescu era de 357 lei, iar în august 1870, i se mai acordă, la cerere, încă o retribuție pentru a cumpăra cărțile necesare școlii de acolo cât și altor școli din satele românești ale districtului Siliștra. Bani erau expediți de prefectul de Ialomița, Eforiei școlii din Siliștra, care trimitea dovada de primire. Întrucât se mai produceau și întârzieri în achitarea retribuției, din 1872 i s-a cerut institutorului C. Petrescu să vină, trimestrial, la Călărași pentru a-și ridica banii direct de la prefectură. De fiecare dată Petrescu dădea o dovadă scrisă în care arăta că a primit „mandatul de 357 lei“ subvenția trimestrială, iar comisarul din Călărași atesta, pe acea dovadă, semnătura institutorului²⁷.

Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice acorda o subvenție anuală de 20.000 lei, prin intermediul Prefecturii județului Suceava, cu sediul la Fălticeni, bisericii Sf. Gheorghe (Sf. Ioan), fosta mitropolie a Moldovei, din orașul Suceava. Biserica aceasta era sub patronajul Mitropoliei din Iași. În 1869 administrația austriacă a contestat acest drept de patronaj și atunci guvernul român a încetat subvenția. La rugămintea bucovinenilor, guvernul român a trimis pe I. Cîmpineanu la Cernăuți să aplaneze diferendul cu administrația austriacă și se pare că a izbutit. Reiese oarecum aceasta și din scrisoarea, trimisă la 23 noiembrie 1869 de Al. Hurmuzaki (deputat în dieta Bucovinei), către Ministrul Instrucțiunii din București, în care, printre altele, subliniază: „...Am salutat și cu o vie bucurie și recunoștință, misiunea dublă a d-lui Cîmpineanu, căci, o pot zice fără exagerare, toți românii bucovineni considerăm de un interes de mare importanță pentru noi, ca să nu se șteargă și să nu se sfarime măcar aceasta din puținele legături istorice, legalmente recunoscute, care au mai rămas între ambele țări și biserici... Simpatiile noastre nu pot fi decît de partea dreptului și, spre fericire, dreptul e prea vederat în partea României; de aceea și „speranța la noi e generală că guvernul României va voi și va ști a-l susține“²⁸.

Stipendiile acordate de Ministerul Instrucțiunii pentru elevii bucovineni ce studiau la Cernăuți erau trimise acestora prin intermediul profesorului Aron Pumnul²⁹. Iar cele pentru studenții bucovineni ce învățau la Universitatea din Viena, prin intermediul lui V. Grigorovitză, editorul revistei „Albina“, care devenise corespondentul tuturor studenților români din capitala Imperiului habsburgic³⁰. La 22 iunie 1867, V. A. Urechia, directorul general al Ministerului Instrucțiunii, într-o decizie hotărâște: „Se va trimite de urgență prin dl. V. Grigorovitză suma de galbeni una sută, ajutorul cuvenit pe 6 luni“ bucovinenilor;

²⁵ Ibidem, dosar 521/1868, f. 2—13.

²⁶ Ibidem, dosar 536/1870, f. 1—2, 10—11 și 20.

²⁷ Ibidem, dosar 1993/1872, f. 1, 4, 11—14, 17—20 și urm.

²⁸ Ibidem, dosar 1030/1866, f. 106—116.

²⁹ Ibidem, dosar 767/1865, f. 378.

³⁰ Ibidem, dosar 378/1867, f. 739—748.

„S. Danielevici, Condrat Grigorovici, Samuil și Demetriu Isopescu, studenți la Universitatea din Viena“³¹.

În aceeași lună Ioan G. Cernescu face o petiție către Ministrul Instrucțiunii din București în care scrie: „Subsemnatul sînt român din partea integrantă a Moldovei numită Bucovina și mi-am finit studiile gimnaziale de opt clase acolo“. Fiind „lipsit de mijloace“ și dorind să-și continue studiile apelează „plin de speranță și încredere la generozitatea și umanitatea statului român.“ Mulțumită tuturor bărbaților patrioți, care din simțul lor de români și în înalta lor înțelepciune au pus în constituțiune articolul acel salutaru care acordează românilor din orice stat indulgența și dreptul de a se bucura de aceeași favoare de care se bucură și cetățenii României“. Roagă să fie admis a se prezenta la concursul din septembrie pentru obținerea unei burse de studiu în străinătate. La 17 iulie V. Grigorovitz, într-o scrisoare către V. A. Urechia, recomandă, cu toată căldura, pe I. Cernescu pentru Facultatea de Drept din Viena, arătînd că acest tînr studios îi fusese indicat de un profesor al gimnaziului superior din Suceava și propunînd să fie trecut între stipendiații guvernului român în locul unuia care s-a retras. Ministerul aprobă și dispune ca stipendiile să-i fie trimise prin Banca Română din București³². Peste un an, Grigorovitz va relata ministerului că studenții ce-i are în grijă — menționînd și pe I. Cernescu — sînt silitori, își dau pe an cel puțin două examene și merită să fie ajutați în continuare³³.

Studenților transilvăneni și bănățeni li se trimiteau stipendiile tot prin Banca Română iar uneori chiar prin oameni de încredere ca Aaron Florian, Vincențiu Babeș ș.a. Unii studenți au fost sprijiniți materialicește să-și termine facultatea, alții ca: V. Rațiu, Ilie Tului Chețeanu și Adalbert Balint, au fost ajutați să-și facă doctoratul în drept ori medicină la Universitățile din Viena ori Gratz³⁴.

Sînt interesante și scrisorile prin care tinerii ardeleni și bucovineni cer ajutorul guvernului din București pentru continuarea studiilor, deoarece din aceste petiții se degajă sentimentele unității naționale românești. Dăm doar cîteva exemple. Astfel, Ion Neagoe din Blaj, fiu al unui luptător pașoptist, rămas orfan de părinți, solicită, în august 1868, sprijinul guvernului din București pentru a-și putea continua studiile la Facultatea de medicină din Viena. El arată că fiind lipsit de orice mijloace, e nevoit „a cere ajutorul patriei mame, a României“³⁵. În acelaș an, Ioan Valcinschi din Suceava, student anul II la medicină, la Universitatea din Viena, arată ministrului Cultelor și Instrucțiunii că — fiind lipsit de mijloace — pentru continuarea studiilor, „singura speranță, mi-e inama România“; întrucît „guvernul României libere ne-au convins prea adesea de amorul ce-l păstrează către toți românii“ vitregiți de soartă, către el își îndreaptă „strigarea spre ajutor“³⁶. Colegul lui de facultate, transilvăneanul Basiliu Simboteanu reliefează în petiția sa descendența din romani a „toată suflarea română

³¹ Ibidem, f. 633.

³² Ibidem, f. 737 și 740.

³³ Ibidem, dosar 532 I/1868, f. 385.

³⁴ Ibidem, f. 347; dosar 378/1867, f. 499—504, 716—717; dosar 532 II/1863, f. 785.

³⁵ Ibidem, dosar 532 I/1868, f. 398.

³⁶ Ibidem, f. 263—264.

de la Tisa pînă la mare" și încrederea neclintită că va renaște „fiica din răsărit a vechii Rome, patria lui Ștefan și Mihai și întocmai ca aceia se încurajează și însuflețește tot natul român și se înalță în conștiința sa națională". Odată cu petiția prin care cere sprijin, Simboteanu înaintează „testimoniile" școlare (certIFICATELE) și o dovadă din partea Societății *România jună* din Viena prin care se atestă că este membru al acestei societăți și „este orfan și cu totul lipsit de mijloacele necesare pentru susținerea și continuarea studiilor sale"³⁷.

Este de precizat că nu numai aceștia, ci și peste 30 de alți studenți, bucovineni, transilvăneni și bănățeni au fost ajutați materialicește în acei ani de guvernul român și datorită acestui sprijin ei și-au putut continua studiile. În afară de cei menționați pînă acum documentele de arhivă demonstrează că de sprijinul guvernului român au mai beneficiat: I. Buliga, Vasile și Ion Bumbac, V. Burlă, Paul Bănuțiu, G. Mărginean, I. Pîrvu, Ipolit Ilasievici, Șt. Ștefureac, Pavel Rotaru, Ioan Pop, G. Toma, Victor Babeș, N. Califariu, P. Birlea, Baziliu M. Lazăr (nepot al lui Gh. Lazăr), I. Slavici ș.a.³⁸

Ajutorarea studenților, elevilor și a societăților literar-științifice de către guvernul român, cît și activitatea înflăcărată desfășurată de aceste asociații, a dus nu numai la instruirea tineretului din provinciile subjugate, la cimentarea unității culturale, ci și la impulsionearea tendințelor de libertate și unitate național-statală.

³⁷ Ibidem, dosar 538 II/1868, f. 981—982.

³⁸ Ibidem, dosar 767/1865, f. 378; dosar 378/1867, f. 67, 887—832; dosar 531/1868, f. 258, 672; dosar 532 I/1868, f. 17—18; dosar 671/1868, f. 685; dosar 3098 bis/1876, f. 1—2; dosar 3163, f. 81—83, 344, 385—388.